

26 Η εφαρμογή Θεμελιωμένης Θεωρίας (Grounded Theory) και η παραγωγή ορολογικών πόρων για την ελληνική αεροπορική επικοινωνία στις εργασίες της ΟΜΕΟΔΕΚ

Θεόδωρος Κατερινάκης, Νίκος Παπαδόπουλος, Δήμητρα Ζουρούδη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μια αεροπορική πτήση υλοποιείται με μια διαδοχή σιωπής και φωνητικής επικοινωνίας σε ένα περιβάλλον διαρκούς μεταβλητικότητας για το "εδώ" και το "τώρα". Η παρούσα εργασία εξηγεί την εφαρμογή της λεγόμενης "θεμελιωμένης θεωρίας" (grounded theory) στη διαδικασία εκμείευσης γνώσης από τους ελεγκτές εναέριας κυκλοφορίας, με βάση την τυποποιημένη φρασεολογία τους.

Η λειτουργία της Ομάδας Εργασίας Ορολογίας Διαχείρισης Εναέριας Κυκλοφορίας (ΟΜΕΟΔΕΚ) της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας αποτέλεσε την αφορμή παρατήρησης της σχετικής επικοινωνίας, ως πεδίου σύνδεσης ορολογίας και γνώσης. Η ΟΜΕΟΔΕΚ ασχολείται με κριτήρια εξελληνισμού όρων, με ορολογία για τη διαχείριση εναέριας κυκλοφορίας και διερευνά νεολογισμούς. Η εργασία αυτή συνδυάζει την ερευνητική πλευρά της εφαρμογής θεωρίας για την κατανόηση της, εμπειριεχόμενης στην ορολογία, γνώσης με τη γλωσσική ασφάλεια και την παραγωγή ορολογικών πόρων από ένα επαγγελματικό όργανο ορολογίας της αεροπλοΐας. Η πρόσφατη ενεργοποίηση της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημιουργία δικτύου ορολογίας, βρίσκει στην ΟΜΕΟΔΕΚ μια ταιριαστή θεματική λειτουργία. Τέσσερις θεωρητικές συνεισφορές αναγνωρίζονται στην παρούσα εργασία:

(α) η διάρθρωση και αντίληψη του φαινομένου της σιωπής σε πολλαπλές διαστάσεις, ως μέσου αλληλεπίδρασης (β) η σύνθεση της παραγλωσσικής και διστακτικής επικοινωνίας στην αεροπλοΐα (γ) η σημασία της γλώσσας στη συνειδητοποίηση κατάστασης (τοπικής, μεταβατικής και καθολικής) ως συστατικού υποδειγμάτων επικοινωνίας και (δ) η επαναφορά στο προσκήνιο της μητρικής γλώσσας ως μέσου γλωσσικής ασφάλειας και καλύτερης κατανόησης της πρωτογενούς αγγλικής ορολογίας αεροπλοΐας.

Τέλος, παρουσιάζεται και η παραγωγή ενός νέου θεματικού γλωσσολογικού πόρου του "Αγγλοελληνικού Γλωσσάριου Όρων Διαχείρισης Εναέριας Κυκλοφορίας (ΔΕΚ)" με στόχο το ενιαίο ορολογικό πλαίσιο στο πεδίο της ΔΕΚ, την ποιότητα σύνταξης αλλά και μετάφρασης κανονιστικών κειμένων, την πιστοποίηση επάρκειας της Ελληνικής αεροπορικής γλώσσας κατ' αναλογία με την Αγγλική κ.λπ. Πρόσφατα παραδείγματα μεταφρασεολογίας, όπως η απόδοση των όρων "emergency" και "capacity" δημιουργούν και προκλήσεις ελληνικής ορολογίας στην αεροπορική εκπαίδευση, στη διερεύνηση συμβάντων και στην ουσία της μετάφρασης.

Application of the Grounded Theory and production of terminology resources for the Greek aviation communication by OMEODEK

Theodoros Katerinakis, Nikos Papadopoulos, Dimitra Zouroudi

ABSTRACT

A flight is represented as an act of conversation that combines culture with communication of co-present and cooperative actors, in the highly mediated environment of the flight deck. The value-added contribution of this paper has been to infuse communicative components to, both, human factors and systems theoretic approaches to aviation, in a way that has not been done before by communication scholars. The discursive space of a cockpit consists of actors that take roles and apply rules to complete tasks with their social actions. Conversation takes place in a time-critical situation and interlocutors have to keep track of responding to demands.

With the use of a grounded theory approach, real-life scenarios for in-depth interviews with aviation informants were developed and analyzed using discourse analysis and closed reading. Four theoretical contributions were accomplished: (i) the deconstruction of silence phenomenon in multiple dimensions (personal, operational, institutional and regulatory), as part of an interaction; (ii) the synthetic proposition of a voice-categorical label which consolidates paralanguage and hesitation, non-verbal and verbal attributes, in a communication channel applicable in aviation; (iii) the incorporation of situation awareness, with its views of local, transitory and global, as a component in communication models; and (iv) the revisit of mother tongue as a non-conflictual but complementary communication tool which may facilitate linguistic security, instead of competing with the topical standardized English in aviation.

OMEODEK as a special task force for Greek air traffic administration terminology operates under the auspice of the Hellenic Civil Aviation Authority and the scientific support of Hellenic Civil Aviation Authority monitors aviation communication as a field that combines terminology and knowledge. OMEODEK's proceedings and fruitful interactions are used as a raw material to apply grounded theory steps and lessons from protocol analysis and discourse analysis. In its current work, OMEODEK has developed an on-line resource to be used as an English- Greek dictionary for air traffic control administration and continues conversation and filtering with the professional community of the field to ensure quality control and linguistic security. The recent activity of the EU Directorate General for Translation to create an integrated network for terminology and translation enriched by field professionals who value the quality of translation.

OMEODEK realizes that translation is an on-going process with dynamic challenges like the topical adjustment for the translation of functional terms like "emergency, capacity", as introduced in each new translation version.

Language and action are juxtaposed in real-time speech acts. Interlocutors (pilots and ATC) act according

to what they communicate and communicate in order to act. Aviate, navigate, communicate is the tri-fold of flight implementation in search of the flying instinct.

0 Εισαγωγή

Μια αεροπορική πτήση υλοποιείται με μια διαδοχή σιωπής και φωνητικής επικοινωνίας σε ένα περιβάλλον διαρκούς μεταβλητικότητας για το "εδώ" και το "τώρα". Η παρούσα εργασία εξηγεί την εφαρμογή της λεγόμενης "θεμελιωμένης θεωρίας" (grounded theory) στη διαδικασία εκμάτευσης γνώσης από τους ελεγκτές εναέριας κυκλοφορίας, με βάση την τυποποιημένη φρασεολογία τους.

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να δείξει πόσο σημαντική είναι η ανθρώπινη επικοινωνία, προκειμένου να επιτευχθεί μια ασφαλής πτήση. Μια πτήση παρουσιάζεται, με λογική αφαίρεση, ως μια συνομιλία που συνδυάζει την κουλτούρα της συνεργασίας, με τη μεσολάβηση της τεχνολογίας μέσα στο θάλαμο διακυβέρνησης (cockpit). Η συμβολή της εργασίας αυτής είναι να αναδείξει τα επικοινωνιακά συστατικά του ανθρώπινου παράγοντα και τη θεωρητική προσέγγιση των αερομεταφορών, με έναν τρόπο που συνδυάζει την πρωτογενή παρατήρηση και συλλογή στοιχείων στον πραγματικό χώρο εργασίας/επικοινωνίας/γλωσσικής ανταλλαγής των ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας και των πιλότων. Η συνομιλία λαμβάνει χώρα σε κατάσταση κρίσιμου χρόνου και οι συνομιλητές πρέπει να παρακολουθούν κάθε αντάποκριση σε κάθε αίτημα συνομιλίας. Η εκφερόμενη γλώσσα απαιτεί από τους συνομιλητές να κατανοήσουν το σύστημα στο σύνολό του, την τοποθέτηση του ρόλου τους σε αυτό, και να παραμείνουν σε εγρήγορση για την κάθε αιτία. Στη συζήτηση αυτή, η σιωπή είναι αδιαχώριστη από την εργασία, και είναι απαραίτητη για να αναπτύξει την κατανόηση της κατάστασης πτήσης. Γλώσσα και δράση αντιπαρατίθενται σε ομιλικές πράξεις πραγματικού χρόνου. Οι συνομιλητές (πιλότοι και ΕΕΚ) ενεργούν σύμφωνα με αυτό που επικοινωνούν και να επικοινωνούν προκειμένου να δράσουν. Με τη χρήση μιας προσέγγισης της θεμελιωμένης θεωρίας (ΠΘΘ), αναπτύχθηκαν ρεαλιστικά σενάρια για εις βάθος συνεντεύξεις με πληροφοριοδότες αεροπορίας (aviation informants) και αναλύθηκαν χρησιμοποιώντας μεθοδολογίες ανάλυσης λόγου (discourse analysis) και κλειστής ανάγνωσης (closed reading). Τέσσερις θεωρητικές συνεισφορές επιτεύχθηκαν: (i) η αποδόμηση του φαινομένου της σιωπής με πολλαπλές διαστάσεις (προσωπικές, επιχειρησιακές, θεσμικό και κανονιστικό), ως μέρος μιας

αλληλεπίδρασης (ii) η συνθετική πρόταση μιας φωνητικής κατηγορίας η οποία ενοποιεί τη λεγόμενη «παρα-γλώσσα»¹ με το δισταγμό, με μη-λεκτικά και λεκτικά χαρακτηριστικά, σε ένα διάλογο επικοινωνίας που εφαρμόζεται στον τομέα των αερομεταφορών (iii) η σύνθεση της επίγνωσης κατάστασης, με τις όψεις της τοπικής, μεταβατικής και καθολικής επίγνωσης, ως συστατικού σε υποδείγματα επικοινωνίας και (iv) η νέα θεώρηση της μητρικής γλώσσας ως μη-συγκρουσιακού αλλά συμπληρωματικού εργαλείου επικοινωνίας που μπορεί να διευκολύνει τη γλωσσική ασφάλεια, αντί να ανταγωνίζεται με την τυποποιημένη Αγγλική στον τομέα των αερομεταφορών. Το πτητικό ένστικτο οικοδομείται σε ένα τρίπτυχο της πτήσης με αεροπλοΐα, πλοήγηση και επικοινωνία.

1 Η χρήση της Θεμελιωμένης Θεωρίας στη μελέτη της αεροπορικής επικοινωνίας

Η παρούσα μελέτη είναι μια εξερεύνηση της ανθρώπινης επικοινωνίας με σκοπό την εξήγηση των συνεπειών της για την ασφάλεια των αερομεταφορών. Χρησιμοποιεί μια προσέγγιση «από κάτω προς τα πάνω» (bottom-up approach), η οποία κινείται από την ποιοτική συλλογή δεδομένων, υπό το πρίσμα ενός εννοιολογικού πλαισίου, για να εντοπίζει σχέσεις μεταξύ των επικοινωνιακών συμπεριφορών (σε ενέργειες και αλληλεπιδράσεις) με επανάληψη και επαγγελματική συνέπεια και να αναδειξεί έννοιες πυρήνα (core concepts) με θεωρητική ευαισθησία. Η έννοια του πυρήνα, εδώ, σημαίνει ότι οι έννοιες έχουν επιπτώσεις στην ανθρώπινη επικοινωνία και συνέπειες για την ασφάλεια των αερομεταφορών.

Αυτή η προσέγγιση ακολουθεί τον παραδειγματισμό της θεμελιωμένης θεωρίας (Grounded Theory-GT,[1]), και είναι αρκετά συμβατή με μια πρακτική ποιοτικής έρευνας πολύ σημαντική γενικά και, ιδιαίτερα, σε οργανωτικές μελέτες. «Θεμελιωμένη», σημαίνει ότι ακολουθεί μια στρατηγική εδραζόμενη μάλλον στα προς συζήτηση θέματα, παρά μια οπτική «από πάνω προς τα κάτω» που κατέχει δεσπόζουσα θέση σε άλλες θεωρητικές προσεγγίσεις [2].

Η χρήση της μεθοδολογίας ΠΘΘ είναι υβριδική με επιλεγμένα μέρη από τα δύο κυρίαρχα ρεύματα της βιβλιογραφίας (Glaser and Strauss): στοιχεία για την κωδικοποίηση πρωτογενών δεδομένων ([3], [4], [5], [6]), συγκρότηση θεωρίας και συγκρίσεις ([7],[8], [9], [10], [11]), αξιολόγηση ([12], [13]) και επαναληπτική διαλογή και ανάλυση ([14], [15]). Οι διαφορές μεταξύ

¹ Η παρα-γλώσσα αποδίδει το σύνθετο "para-language" που περιγράφει τη φωνητική αλλά μη λεκτική επικοινωνία. Αναλυτική εξήγηση του όρου παρατίθεται στη δημοφιλή για την πρακτική της επικοινωνίας έκδοση, "DeVito, J.A. (2011). Human Communication the basic course, 12th edn, Boston: Allyn and Bacon."

των πρωτοπόρων Glaser και Strauss αφορούν τη θέση του ερευνητή προς τον εμπειρικό κόσμο της μελέτης. Η άποψη του Glaser είναι αυτή ενός ουδέτερου ερευνητή που διερευνά το φυσικό κόσμο όπως είναι και είναι συμβατή με μια θετικιστική παράδοση. Ο Strauss (με τον Corbin), σε αντίθεση, υποστηρίζει ότι ο ερευνητής είναι ο διερμηνέας των δεδομένων .

2 Εφαρμογή της ΠΘΘ για την επιλογή των πηγών

Στη συγκεκριμένη χρήση της ΠΘΘ, οι ερευνητές λαμβάνουν ρητά υπόψη την ιδιαίτερη προσωπική θέση, όπως υποδηλώνει ο Suddabay [16]. Οι προσωπικές προκαταλήψεις και η άποψη για την αεροπορία/αεροπλοΐα αποτελούν στοιχείο αποδεκτό στη βάση της μεθοδολογίας και μέσα από τη διαρκή αλληλεπίδραση με λειτουργικούς ελεγκτές της ΥΠΑ και τις εργασίες της ΟΜΕΟΔΕΚ. Μέσα από την αλληλεπίδραση αυτή ξεκινά μια διαδικασία συνεχούς σύγκρισης με το πρώτο επίπεδο ανάγνωσης και τον εντοπισμό φαινομένων επικοινωνίας με τους ανθρώπινους φορείς της. Η ανάλυση των διαλόγων των ελεγκτών και των πιλότων οδηγεί σε αναζήτηση θεωρητικών κατηγοριών που τα προηγούμενα φαινόμενα αφορούν, και η απόφαση για νέα δειγματοληψία (επιλογή) για τους τύπους των δεδομένων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις θεωρητικές έννοιες της αλληλεπίδρασης και της αντιλαμβανόμενης επικοινωνίας. Η προσεκτική παρατήρηση των διαλόγων και των αεροπορικών συμβάντων αλλά και του προβληματισμού της ορολογίας υποστηρίζει την κατασκευή θεωρίας για το πώς η ανθρώπινη αλληλεπίδραση σχετίζεται με μια έννοια επικοινωνίας με αντίκτυπο στην ασφάλεια της αεροπλοΐας

Σε αντίθεση με άλλες έρευνες της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης, η επικοινωνία των αερομεταφορών δίνει προσοχή σε κάθε μοναδικό περιστατικό της πτήσης, όταν μία μόνο πτήση θεωρείται ως μονάδα ανάλυσης. Τα εγχειρίδια λειτουργίας πτήσης περιγράφουν μια ιδανική κατάσταση πτήσης, ενώ το πραγματικό λειτουργικό περιβάλλον του θαλάμου διακυβέρνησης είναι πολύ πιο διαδραστικό. Το πιλοτήριο του πληρώματος πρέπει να αλληλεπιδράσει με μια σειρά ανθρώπινων παραγόντων στο έδαφος και στον αέρα. Οι φορείς αυτοί στέλνουν σημαντικές πληροφορίες για το πλήρωμα, αναμένουν πληροφορίες από το πλήρωμα, και να επηρεάζουν το χρόνο και τη διαμόρφωση των καθηκόντων του πληρώματος με τις απαιτήσεις τους [17]. Η εξερεύνηση της αεροπορίας ως εργασιακού χώρου, θεσμικού περιβάλλοντος, του πλαισίου επικοινωνίας, και κοινωνικού χώρου αποτελεί διαδικασία κρίσιμη για την απόκτηση γνώσης αναφορικά με την καθημερινότητα (ρουτίνα) και την προβληματική του κλάδου) τόσο για στιγμές όσο και για νοήματα). Η πολύπλευρη πραγματικότητα της πραγματικής πτητικής λειτουργίας απαιτεί πολλαπλές πηγές για την αποκάλυψη των στοιχείων που ταιριάζουν με τα

δεδομένα όσων εργάζονται στον πραγματικό κόσμο της αεροπορίας. Η λειτουργία της ΟΜΕΟΔΕΚ, όπως προκύπτει τόσο από τα πρακτικά της όσο και από τον εξελισσόμενο διάλογο στο κοινωνικό της δίκτυο² παρέχει ποιοτικά στοιχεία και αναλύει τις λέξεις, τη γλώσσα, και τη σιωπηρή σημασίες τους [18].

Σε μια τέτοια προσέγγιση η συλλογή δεδομένων αποκτά θεωρητική σημασία με την επιλογή των πρόσθετων στοιχείων (εκδηλώσεις, μαρτυρίες, οπτικές παραγωγές, δραστηριότητες, επαφή με και παρατήρηση της εργασίας εμπειρογνομόνων, κ.λπ.) Μέσα από κάθε διαφορετική πηγή δεδομένων, η εκλέπτυνση αναδεικνύει τις πιο χρήσιμες έννοιες που αποδέχονται και οι επαγγελματίες της αεροπορίας. Αυτοί οι πόροι για τη συλλογή δεδομένων, την κατηγοριοποίηση και ανάλυση περιλαμβάνει τα ακόλουθα: (i) προσωπικές εμπειρίες και προκαταλήψεις, (ii) επισκέψεις εθνογραφικό πεδίο για τα αεροδρόμια, αεροπορικές βάσεις, οι πύργοι ελέγχου και αρχών πολιτικής αεροπορίας (iii) περιπτωσιολογικές μελέτες πτήσεων ορόσημο (π.χ. το Helios 522, το λεγόμενο αεροπλάνο "φάντασμα", το λεγόμενο αεροπλάνο "άγριο άλογο" Falcon VIP, το "US1549" με το λεγόμενο θαύμα στον ποταμό Hudson της Νέας Υόρκης [19], (iv) συνεντεύξεις με επαγγελματίες του κλάδου, (v) ιστορίες ζωής σε βιογραφικά βιβλία και προφορικές αφηγήσεις (π.χ. [20], [21]), (vi) παραγωγές και δραματοποιημένες σειρές για πιλότους μαχητικών (π.χ. η ελληνική σειρά "Αέρινες Σιωπές" και ιστορικές εκπομπές του C-Span, του National Geographic και του History Channel, (vii) μαθήματα από την ανάλυση του πρωτοκόλλου (protocol analysis, [22]) για τη διευκόλυνση της εκμείωσης των ιδεών και (viii) πρακτικές ανάλυσης λόγου (discourse analysis, [23]) με προσεκτική ανάγνωση για την κατασκευή θεωρίας, τη διαλογή και συγκρίσεις, αυξάνοντας τη θεωρητική ευαισθησία της μελέτης. Φαινόμενα όπως η σιωπή, η λογοδοσία και η μη-λεκτική επικοινωνία, η αντιστοίχιση με την εμπειρογνωμοσύνη και η απόκλιση από το γράμμα του κανόνα αναδεικνύουν τη σχέση με την ασφάλεια των αερομεταφορών, στοιχείο κρίσιμο και για τη γλωσσική ασφάλεια η οποία αποτελεί κρίσιμο κριτήριο για την ΟΜΕΟΔΕΚ. Είναι χαρακτηριστικό ότι η αεροπορική επικοινωνία αλλά και η ανταλλαγή απόψεων στις εργασίες της ΟΜΕΟΔΕΚ έχουν έντονο το στοιχείο της προφορικότητας με την ιστορικότητα (historicity) και την υλικότητα (materiality) των τεκμηριωμένων πληροφοριών [24]. Η απόφαση σχετικά με τον όγκο των διαφόρων τύπων δεδομένων που συλλέγονται αξιολογείται προς το τέλος της μελέτης από τις εννοιολογικές σχέσεις που οι πηγές συνδέουν με την ασφάλεια της αεροπορίας (το κύριο μέλημα της μελέτης). Στην ΠΘΘ αυτής της μελέτης η βασική ιδέα είναι το κεντρικό φαινόμενο για τις κατηγορίες που πρέπει να ενσωματωθούν,

² Το σχετικό εκπαιδευτικό πληροφοριακό σύστημα της ΥΠΑ περιλαμβάνεται στο <http://elearn.vpa.gr/course/index.php?categoryid=20>. Η σχετική διαδικτυακή συζήτηση και διαβούλευση εξελίσσεται γόνιμα και στον ιστότοπο <https://www.facebook.com/groups/OMEODEK/>.

δηλαδή η ασφάλεια των αερομεταφορών [25]. Μια κατηγορία είναι μια ταξινόμηση των εννοιών θεμελιωμένη στο πλαίσιο μιας ανώτερης τάξης (όπως η σιωπή και η φωνή). Αυτές οι έννοιες που ανακαλύφθηκαν από τη σύγκριση του ενός έναντι άλλου και φαίνεται να ταιριάζει σε ένα παρόμοιο φαινόμενο. Οι έννοιες είναι σημαντικές επισημάνσεις σχετικά με διακριτά γεγονότα, εκδηλώσεις, και άλλες περιπτώσεις φαινομένων με ιδιότητες. Ιδιότητες είναι ιδιότητες ή χαρακτηριστικά για αυτές τις έννοιες. Τέλος, μια κατηγορία συνάφειας (όπως επίγνωση της κατάστασης) περιλαμβάνει τα γεγονότα, περιστατικά, γεγονότα που οδηγούν στην ανάπτυξη του πυρήνα της έννοιας. Σε αυτή τη μελέτη, αναδύονται δύο μεγάλες κατηγορίες που ενοποιούν έννοιες και ιδιότητες από τις πηγές δεδομένων, όσον αφορά την κεντρική ιδέα της ανθρώπινης επικοινωνίας στην ασφάλεια των αερομεταφορών. Η πρώτη είναι η έννοια της «σιωπής», ως φαινόμενο της θεσμικής επικοινωνιακής συμπεριφοράς μεταξύ των φορέων της αεροπορίας στο θάλαμο διακυβέρνησης (με ελεγκτές και την αεροπορική εταιρεία από το εξωτερικό) και η διαπροσωπική αλληλεπίδραση στο πιλοτήριο και την καμπίνα του πληρώματος ή και σε όλο το πιλοτήριο. Η δεύτερη έννοια είναι η "φωνή" (φωνητικά κανάλι) ως συμπληρωματική μορφή επικοινωνίας που χρησιμοποιεί λεκτική επικοινωνία (γλώσσα και φρασεολογία) και διαχειρίζεται την αλληλεπίδραση με διακοπές και ημιτελή μηνύματα που χρειάζεται την ολοκλήρωση και την επιβεβαίωση.

3 Η Λειτουργία της ΟΜΕΟΔΕΚ: Γλωσσάριο όρων και ευρωπαϊκή πολιτική ορολογίας

Η λειτουργία της ΟΜΕΟΔΕΚ της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας αποτέλεσε την αφορμή παρατήρησης των εργασιών της και της σχετικής επικοινωνίας, ως πεδίου σύνδεσης ορολογίας και γνώσης [26]. Η ΟΜΕΟΔΕΚ ασχολείται με κριτήρια εξελληνισμού όρων, με ορολογία για τη διαχείριση εναέριας κυκλοφορίας και διερευνά νεολογισμούς. Η εργασία αυτή συνδυάζει την ερευνητική πλευρά της εφαρμογής θεωρίας για την κατανόηση της, εμπειριεχόμενης στην ορολογία, γνώσης με τη γλωσσική ασφάλεια και την παραγωγή ορολογικών πόρων από ένα επαγγελματικό όργανο ορολογίας της αεροπλοΐας, αλλά και τη χρήση των εργασιών της ΟΜΕΟΔΕΚ με τη μορφή δεδομένων της ΠΘΘ. Η πρόσφατη ενεργοποίηση της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημιουργία δικτύου ορολογίας, βρίσκει στην ΟΜΕΟΔΕΚ μια ταιριαστή θεματική λειτουργία.

3.1 Το Γλωσσάριο όρων της ΟΜΕΟΔΕΚ

Στα πλαίσια του έργου της η ΟΜΕΟΔΕΚ υλοποίησε την πρώτη έκδοση ενός (δυναμικού) λεξικού ορολογίας Διαχείρισης Εναέριας Κυκλοφορίας. Το εν λόγω έργο έχει στόχο να αποτελέσει ένα

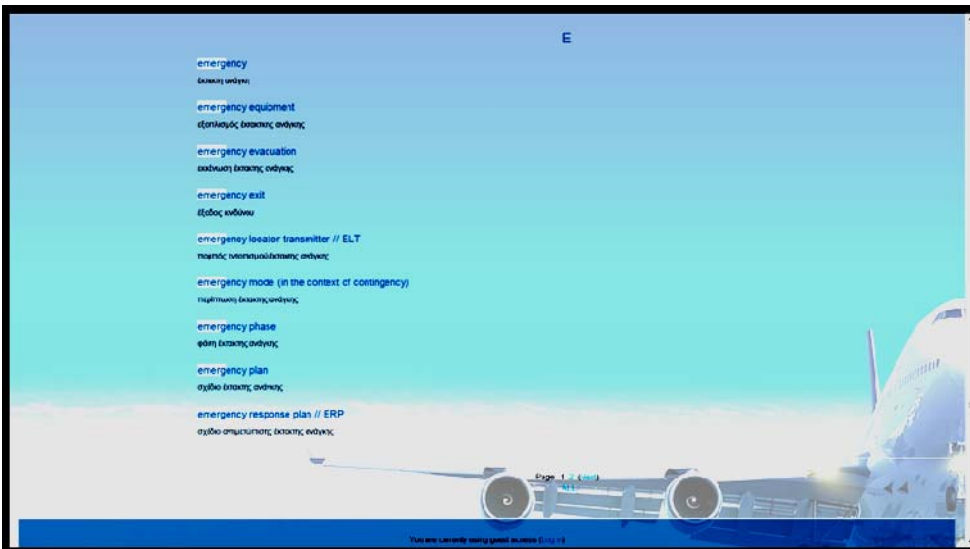
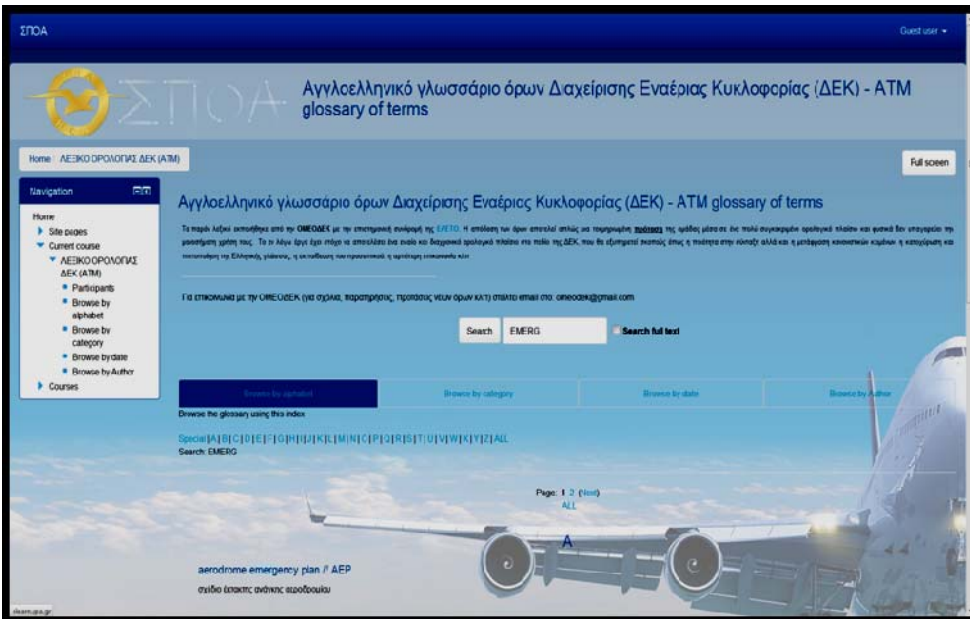
ενιαίο και διαχρονικό ορολογικό πλαίσιο στο πεδίο της Διαχείρισης Εναέριας Κυκλοφορίας που θα εξυπηρετεί σκοπούς όπως η ποιότητα στην σύνταξη αλλά και τη μετάφραση κανονιστικών κειμένων, η κατοχύρωση και πιστοποίηση της Ελληνικής γλώσσας, η εκπαίδευση του προσωπικού, η αρτιότερη επικοινωνία σε επαγγελματικό επίπεδο κλπ.

Το "Αγγλοελληνικό γλωσσάριο όρων Διαχείρισης Εναέριας Κυκλοφορίας (ΔΕΚ) - ATM glossary of terms" βρίσκεται αναρτημένο (i) στον επίσημο ιστότοπο της ΥΠΑ στον τομέα "ΑΕΡΟΝΑΥΤΙΛΙΑ" στη διεύθυνση <http://www.ypa.gr/air-navi.../air-traffic-management-services/> σε μορφή αρχείου pdf, όπως φαίνεται στις παρακάτω οθόνες, και (ii) στην ηλεκτρονική πλατφόρμα διαχείρισης εκπαιδευτικών προγραμμάτων της Σχολής Πολιτικής Αεροπορίας (ΣΠΟΑ) <http://elearn.ypa.gr/> στο σύνδεσμο "Αγγλοελληνικό γλωσσάριο όρων Διαχείρισης Εναέριας Κυκλοφορίας (ΔΕΚ) - ATM glossary of terms" (κάνοντας "login as a guest") σε μορφή ηλεκτρονικού γλωσσαρίου με δυνατότητα αναζήτησης, ταξινόμησης κ.ά.

The image shows a screenshot of the Civil Aviation Authority (CAA) website. The top navigation bar includes the Greek flag, the text 'ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ' and 'ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ', and a search bar. The main header features the CAA logo and the text 'ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ'. Below this is a horizontal menu with icons for 'Η ΥΠΙΑ', 'ΑΕΡΟΜΕΝΕΣ', 'ΑΕΡΟΜΕΤΕΩΡΕΣ', 'ΑΕΡΟΝΑΥΤΙΑ', 'ΔΕΙΚΤΩΔΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ', 'ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΠΤΗΣΕΩΝ', 'ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΑΕΡΟΠΟΡΟΥ', and 'ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΕΠΙΒΑΤΩΝ'. The main content area is titled 'ΑΕΡΟΝΑΥΤΙΑ > ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΝΑΕΡΙΑΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ (ΑΤΜ)'. It includes a sub-header 'ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΝΑΕΡΙΑΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ (ΑΤΜ)' and a list of links: 'Υπηρεσίες Εναέριας Κυκλοφορίας (ATS)', 'Διαχείριση Ροής και Χωροταξία Εναέριας Κυκλοφορίας (ATTCM)', 'Διαχείριση Εναέριου Χώρου (ASM)', 'ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΑΕΡΟΝΑΥΤΙΑΣ (CNS)', and 'ΑΕΡΟΝΑΥΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ (AIS)'. A 'LOGIN AIS-AIP' button is visible at the bottom left. The footer contains the 'Δι@ύγεια' logo and the text 'Εργασία στα όρια'.

The bottom part of the image shows a zoomed-in view of the glossary page. It features the CAA logo and the text 'ΥΠΑ Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας Civil Aviation Authority'. Below this is the title 'ΟΜΕΟΔΕΚ Ομάδα Εργασίας Ορολογίας Διαχείρισης Εναέριας Κυκλοφορίας'. The authors are listed as 'Σύνθεση της Ομάδας: Νίκος Παπαδόπουλος, συντονιστής, Επαμεινώνδας Αμμουράκης, Χρήστος Φασιάς, Νίκος Πούσιος, Δημήτρα Ζουρούδη, Κώστας Πατούρας'. The main title is 'Αγγλοελληνικό γλωσσάριο όρων Διαχείρισης Εναέριας Κυκλοφορίας (ΔΕΚ) English – Greek glossary of Air Traffic Management (ATM) terms'. The edition is 'Έκδοση/Edition 1 – Λήμματα/Entries: 1918'.

Η παρακάτω οθόνη δείχνει την αρχική διεπαφή του γλωσσαρίου:

Καθώς πρόκειται για ένα δυναμικό λεξικό, εμπλουτίζεται και αναθεωρείται όποτε κρίνεται σκόπιμο, λαμβάνοντας υπόψη σχόλια, προτάσεις και παρατηρήσεις και ακολουθώντας πάντα την ίδια διαδικασία σε συνεργασία με την ΕΛΕΤΟ.

3.2 Προκλήσεις ορολογίας και ευρωπαϊκή πολιτική

Σε συνέχεια του έργου της ΟΜΕΟΔΕΚ, προέκυψε η ανάγκη να συνεισφέρει στην γλωσσική πολιτική της ΕΕ καθώς στον νέο Κανονισμό της ΕΕ 2015/340 [27]. Ο κανονισμός αυτός "*περί καθορισμού τεχνικών απαιτήσεων και διοικητικών διαδικασιών όσον αφορά τις άδειες και τα πιστοποιητικά των ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας,*" κυκλοφόρησε και διαπιστώθηκαν εσφαλμένες αποδόσεις όρων κείρων για το περιβάλλον εργασίας των ελεγκτών. Μια σειρά όρων εξειδικευμένης φρασεολογίας είχαν μεταφραστεί με την ευρύτερα γνωστή έννοιά τους, ελλείψει διασύνδεσης του μεταφραστή της ΕΕ με προσωπικό της ΥΠΑ και συγκεκριμένα με ελεγκτή εναέριας κυκλοφορίας ή με πιστοποιημένη ομάδα εργασίας απόδοσης όρων όπως η ΟΜΕΟΔΕΚ, η οποία θα μπορούσε να τον/την καθοδηγήσει ως προς την χρήση των όρων αυτών στο πολύ εξειδικευμένο περιβάλλον του ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι όροι: *capacity, on the job training, holding* και *emergency situation*. Ο όρος *capacity* είχε μεταφραστεί ως *ικανότητα* ωστόσο η πραγματική σημασία της στο περιβάλλον του ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας απέχει κατά πολύ από αυτήν καθώς σημαίνει χωρητικότητα είτε εναερίου χώρου είτε αεροδρομίου.

Η φράση *on the job training* η οποία έχει μεταφραστεί ως *εργασιακή εκπαίδευση*, εκλαμβάνεται από το μέσο αναγνώστη ως εκπαίδευση στο πλαίσιο της εργασίας, ωστόσο, η σημασία της είναι εκπαίδευση στην πράξη η οποία ακολουθεί τη θεωρητική εκπαίδευση προκειμένου ο εκπαιδευόμενος ελεγκτής να αποκτήσει νέα ειδικότητα.

Ο όρος *holding* έχει λανθασμένα μεταφραστεί ως *αναμονή*, καθώς στους κόλπους του ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας σημαίνει κράτηση αεροσκαφών άνωθεν συγκεκριμένου σημείου ή ραδιοβοηθήματος προκειμένου είτε να κλιμακωθούν οι αφίξεις στα αεροδρόμια όταν ο φόρτος εργασίας είναι μεγάλος, είτε να καθυστερήσει η συνέχιση της πτήσης λόγω περιορισμών εναέριας κυκλοφορίας ή απρόοπτων καταστάσεων.

Τέλος, η φράση *emergency situation*, για την οποία υπήρξε έντονη διαβούλευση στο πλαίσιο της ΟΜΕΟΔΕΚ τόσο για την απόδοσή της όσο και για τη διάκρισή της από δύο άλλους παρεμφερείς όρους, μεταφράστηκε ως *έκτακτη κατάσταση* ενώ στην αεροναυτιλία έχει να κάνει με *κατάσταση έκτακτης ανάγκης*. Η Επιτροπή κατέληξε σε αυτή την απόδοση γιατί εμπεριέχει την απαίτηση άμεσης αντιμετώπισης μιας τέτοιας επικίνδυνης κατάστασης η οποία μπορεί να οδηγήσει ακόμα

και σε ατύχημα. Η ΟΜΕΟΔΕΚ έπρεπε να διακρίνει την έννοια του *emergency* με αυτές του *urgency* και του *contingency*. Το μεν πρώτο τελικά αποδόθηκε επείγουσα κατάσταση ενώ το δεύτερο απρόοπτη κατάσταση. Επιλέχθηκε να δοθεί στον όρο "emergency" μια απόδοση με μεγαλύτερη επιτακτικότητα ως προς την αντιμετώπισή της ενώ στους όρους "urgency" και "contingency" δόθηκε έμφαση στο απρόοπτο του γεγονότος, στο γεγονός ότι πρόκειται για κάτι που δεν είναι συνηθισμένο και φυσιολογικό και γι' αυτό απαιτεί ειδική και άμεση αντιμετώπιση.

Είναι πολύ ενθαρρυντικό ότι η Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης³ αντιλήφθηκε τη σημασία του θέματος και η ΟΜΕΟΔΕΚ απέκτησε και ένα μηχανισμό επικοινωνιακής και ουσιαστικής παρέμβασης στην πολιτική γλωσσικής ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία αποτελεί συστατικό της πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης. Τέλος, συμμετείχε και στην ειδική ημερίδα εργασίας του Απριλίου 2015 για την ίδρυση δικτύου ορολογίας για την ελληνική γλώσσα και μετάφραση, ένα εγχείρημα που θα παρακολουθεί μέσα και από την ΕΛΕΤΟ.

4 Βιβλιογραφία

- [1] Glaser, Barney G & Strauss, Anselm L., (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*, Chicago, Aldine Publishing Company
- [2] Strauss, A. L., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*, 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- [3] Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*, Sage Publications
- [4] Charmaz, K. (2009). *Shifting the grounds: Constructivist grounded theory methods*. In Morse, J.M., Stern, P.N., Corbin, J., Bowers, B., Charmaz, K., & Clarke, A.E. (eds), *Developing grounded theory: The second generation*. Walnut Creek, CA, USA: Left Coast Press. 5. Grover et al, 2014
- [6] Jantunen, S. & Gause, D.C. (2014). *Using a Ground Theory Approach for Exploring Software product management challenges*. *The Journal of Systems and Software*, 95(2014): 32-51.
- [7] Corbin, J., & Strauss, A. L. (1990). *Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria*. *Qualitative Sociology*, 13(1), 3–21.
- [8] Glaser, B. (1992). *Emergence vs. Forcing: Basics of Grounded Theory Analysis*. Mill Valley, CA: Sociology Press.

³ Η σχετική αλληλογραφία με τα στελέχη της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ.κ. Ελένη Φούντα, Δημήτρη Χρονόπουλο και Χρυσούλα Ντουντουλάκη αποτελεί τμήμα των αρχείων της ΟΜΕΟΔΕΚ αλλά και μια άμεση δικαίωση του ρόλου της. Η ημερίδα της ΕΕ για τη δημιουργία δικτύου ορολογίας πραγματοποιήθηκε στις 3 Απριλίου 2015 (αναλυτικά στοιχεία αναλύονται στο http://ec.europa.eu/greece/about-us/translation/index_el.htm).

- [9] Christiansen Ó., (2011). Rethinking "quality" by classic grounded theory. *International Journal of Quality and Service Sciences*, 3(2):199 – 210.
- [10] Kelle, U. (2005). "Emergence" vs. "Forcing" of Empirical Data? A Crucial Problem of "Grounded Theory" Reconsidered [52 paragraphs]. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 6(2), Art. 27, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0502275>.
- [11] Ritchie, J. & Lewis, J. (2004). *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. London: Sage Publishers.
- [12] Wagner, S. M., Lukassen, P. & Mahlendorf, M. (2010): 'Misused and missed use -- Grounded Theory and Objective Hermeneutics as methods for research in industrial marketing'. *Industrial Marketing Management*, 39(1): 5-15.
- [13] Guba, E. & Lincoln, Y. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In Denzin, N.K. & Lincoln, T.S. (Eds), *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, C.A.: Sage.
- [14] Muller, M. (2014). Curiosity, Creativity, and Surprise as Analytic Tools: Grounded Theory Method. In Judith S. Olson & Wendy A. Kellogg (2014) *Ways of Knowing in HCI 2014*. Springer, pp 25-48,
- [15] Reichertz, J. (2007). Abduction: The logic of discovery of grounded theory. In Bryant, A., & Charmaz, K.(eds.), *The Sage handbook of grounded theory*. Thousand Oaks, CA, USA: Sage, 2007, 214-228.
- [16] Suddaby, R. (2006). From the editors: What grounded theory is not. *Academy of Management Journal*, 49(4), 633-642.
- [17] Loukopoulos L. D., Dismukes R. K. & Barshi I. (2009). *The Multitasking Myth: Handling Complexity in Real-World Operations*, Farnham: Ashgate.
- [18] Miles, M., & Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: A sourcebook of new methods* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.
- [19] National Transportation Safety Board (NTSB, 2010). *Loss of Thrust in Both Engines After Encountering a Flock of Birds and Subsequent Ditching on the Hudson River, US Airways Flight 1549, Airbus A320-214, N106US Weehawken, New Jersey, January 15, 2009*. Aircraft Accident Report NTSB/AAR-10 /03. Washington, DC.
- [20] Konstantaras, D. (2007). *24 Seconds (24 Defterolepta)*. Kastaniotis Publications. Athens, Greece.
- [21] Tsolakis, A.D (2013). *Dare! A way of life (Tolma! Enas Tropos Zois)*. 11Aviation Publications. Athens, Greece.
- [22] Ericsson, K. A. (2006). The influence of experience and deliberate practice on the development of superior expert performance. In K. A. Ericsson, N. Charness, P. Feltovich, and R. R. Hoffman, R. R. (Eds.). *Cambridge handbook of expertise and expert performance* (pp. 685-706). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- [23] Paltridge, B. (2006). *Discourse Analysis*. London, UK: C ublishing.
- [24] Turner, D. (2010). Orally-based information. *Journal of Documentation*, 66 (3), 370-383. (

- [25] Katerinakis T. (2014). *Aviate, Navigate, Communicate: Silence, Voice and Situational Awareness in Aviation Safety*. Unpublished Doctoral Dissertation, Drexel University available at <https://idea.library.drexel.edu/islandora/object/idea%3A6094>
- [26] Παπαδημητροπούλου Φ. (2012). *Συγκρότηση Ομάδας Εργασίας Ορολογίας Διαχείρισης Εναέριας Κυκλοφορίας (ΟΜΕΟΔΕΚ)*, Υπουργική Απόφαση Δ4/38654/1084/ΥΠΑ.
- [27] Commission Regulation 340/2015. Laying down technical requirements and administrative procedures relating to air traffic controllers' licences and certificates pursuant to Regulation (EC) No 216/2008 of the European Parliament and of the Council. <https://www.easa.europa.eu/document-library/regulations/commission-regulation-eu-2015340>

Δρ. Θεόδωρος Κατερινάκης

Πρόεδρος Καθηγητής
Ηλ-ταχ.: tk325@drexel.edu

Νίκος Παπαδόπουλος

Συντονιστής ΟΜΕΟΔΕΚ
Ηλ-ταχ.: omeodek@gmail.com, d18@hcaa.gr

Δήμητρα Ζουρούδη

Μέλος ΟΜΕΟΔΕΚ
Ηλ-ταχ.: dimitra_zouroudi@hotmail.com